

ІНФОРМАЦІЙНИЙ КОМПОНЕНТ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ

М.В.Труфкіна

(аспірант, Ізмаїльський державний гуманітарний університет)

В статье теоретически обосновывается необходимость глубокого изучения информационной культуры как важной составляющей исследовательской культуры будущих филологов, рассматриваются некоторые аспекты информационной культуры в исследованиях современных ученых.

The article gives theoretical grounds for thorough analysis of the informational culture as a significant component of the future philologists' research culture. The scientific researches of the informational culture were briefly analyzed in the article.

Сучасний стан розвитку науки й освіти в Україні ставить нові вимоги перед спеціалістами у сфері освіти. Щоб бути викладачем, який ґрунтовно володіє психолого-педагогічними, методичними й організаційними якостями, а також бути на рівні з часом, мати активну позицію у суспільстві, неможливо спиратися лише на репродуктивні види діяльності. Слід зайняти дослідницьку позицію, щоб задовольняти потреби суспільства, а також свої власні. Оточення висуває нові вимоги до творчої особистості майбутнього педагога, серед яких – формування дослідницької культури майбутнього педагога-філолога.

Зауважимо, що з часом змінюється й система освіти, яка на сучасному етапі відіграє значну роль у формуванні та розвитку не тільки розумових здібностей особистості, а й її творчості, активності, відповідальності, самостійності, амбіційності.

В умовах зростання ролі інформації в освітньому та науковому процесах проблема формування та розвитку інформаційної культури особистості є особливо актуальною і стає одним із пріоритетних напрямів вищої школи. Сучасна людина повинна вміти орієнтуватися у потоці інформації, що постійно змінюється, уміти обробляти та критично оцінювати її, самостійно конструювати власні знання, використовувати різні інформаційні ресурси. У зв'язку з цим особливо актуальною постає проблема розвитку інформаційної культури особистості, котру ми аналізуємо як ключовий елемент дослідницької культури майбутніх філологів.

Аналіз сучасної психолого-педагогічної літератури, дисертаційних досліджень свідчить про зростання уваги науковців і до проблеми формування дослідницької культури спеціалістів, і до становлення їх інформаційної культури.

Так, специфіку педагогічної творчості педагога досліджено в роботах В.Загвязинського, В.Кан-Калика, Н.Кічук, Л.Лузіної, М.Нікандрова та ін. Висвітленням наукової та методологічної підготовки студентів займаються такі вчені, як В.Андрущенко, О.Бережнова, С.Гончаренко, В.Загвязинський, В.Полонський, В.Семиченко, І.Усачова.

Загальновідомо, що проблему самоосвіти та розвитку дослідницької культури досить ретельно вивчали Ю.Бабанський, Б.Гершунський, В.Загвязинський, Н.Кузьміна, О.Мороз, В.Сластьонін, В.Сухомлинський, К.Ушинський. Досліджують це питання й українські вчені, як-от: С.Гончаренко, В.Тушева, Д.Черваньов, В.Шейко та ін.

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що існують різні підходи до розгляду процесу формування інформаційної культури особистості. Як зазначалося вище, деякі вчені розглядають її як частину базової культури (М.Вохришева, Н.Зинов'єва, Ю.Зубов, С.Каракозов, О.Суханов); інші – як соціальний аспект інформаційної культури особистості, ступінь оволодіння соціальною інформацією, сукупність принципів і реальних механізмів, які забезпечують позитивну взаємодію людей в інформаційному процесі (К.Колін, А.Ракітов, А.Урсул); як знання про структуру та функціонування інформаційного середовища, а також уміння та навички, що необхідні для взаємодії з ним (Т.Богданова, Р.Воробйов, М.Розенберг та ін.).

Зважаючи на те, що сьогодні проблема формування дослідницької й інформаційної культури вже достатньо вивчена, питання про змістові елементи дослідницької культури та їх внутрішні зв'язки залишається не досить розкритим.

Метою нашої статті є визначення ролі інформаційної культури у процесі формування дослідницької культури майбутніх філологів.

До сьогодні не існує єдиного загальноприйнятого тлумачення дослідницької культури. На нашу думку, дати одне коректне визначення досліджуваному феномену не є можливим, адже він являє собою складне утворення людської діяльності, яке можна розглядати під різними кутами. На засадах вже проведеного теоретичного аналізу наукової літератури (С.Гончаренко, Т.Клімова, В.Семиченко, В.Тушева, В.Шейко, А.Шихова та ін.) ми пропонуємо власну дефініцію дослідницької культури майбутніх філологів, під якою розуміємо складне динамічне багатокомпонентне утворення базової культури особистості, яке характеризується активною позицією спеціаліста та його готовністю до вирішення особистісних і професійних прагнень, засобами наукового пізнання та наукового дослідження, що включає в себе діяльнісний, мотиваційно-ціннісний та рефлексивний компоненти.

Як було зазначено вище, дослідницька культура – це комплексне явище, що формується на засадах базової, професійної та педагогічної культури, складниками якої є культура мови; культура мовлення та моральні якості особистості; правова культура; естетична культура; методологічна та наукова культура; інформаційна культура та культура поведінки. Остання поділяється на комунікативну культуру, культура зовнішнього вигляду, культуру розумової праці, етикет (педагогічний та науковий).

Реалії сьогодення свідчать про стрімкий розвиток і поширення інформаційних технологій у різних сферах людської діяльності, зокрема, освіті й науці. За визначенням, прийнятим ЮНЕСКО, інформаційна технологія – це комплекс взаємопов'язаних, наукових, технологічних, інженерних дисциплін, що вивчають методи ефективної організації праці людей, які зайняті обробкою та зберіганням інформації; також включає обчислювальну техніку та методи організації й взаємодії з людьми та виробничим обладнанням, їх практичні додатки, а також пов'язані з цими соціальні, економічні та культурні проблеми. Самі інформаційні технології вимагають складної підготовки, великих витрат та наукомісткої техніки. Їх введення має починатися зі створення методичного забезпечення, а також формування інформаційних потоків у системах підготовки спеціалістів [1].

У зв'язку зі зростаючою роллю інформаційних технологій у житті людини, як наслідок, з'явилося поняття «інформаційне суспільство», тобто суспільство, в якому більшість людей, що працюють, зайняті виробництвом, зберіганням, переробкою та реалізацією інформації, особливо у її вищій формі – знання.

Учені вважають, що в інформаційному суспільстві процес комп'ютеризації забезпечить доступ людей до надійних джерел інформації, позбавить її від повсякденної праці, сприятиме високому рівню автоматизації обробки інформації у виробництві та соціальній сфері. За таких умов рушійною силою розвитку суспільства має стати виробництво інформаційного, а не матеріального продукту, який у свою чергу буде більш інформаційноємним [2].

За нашими спостереженнями, сьогодні пріоритети людини поступово переходять від матеріальних до інформаційних цінностей, а також простежується безпосередній зв'язок досліджуваних типів культур.

Зростання ролі інформаційної культури у житті людини в нових інформаційних умовах, становлення особистісно-гуманітарної парадигми в освіті зумовили той факт, що вчені (Г.Бордовський, О.Коган, Ю.Первін та ін.) долучили до складу інформаційної культури аксіологічний, світоглядний компоненти. З такого погляду даний феномен постає не тільки як надбання нових інструментів діяльності, але й як уявлення людини про інформаційні процеси в оточуючому світі, інформаційні джерела, важливість ціннісної орієнтації в інформаційному середовищі. Саме ці аспекти є вкрай важливими в ході формування дослідницької культури, адже дослідник має швидко орієнтуватися в інформаційних процесах, уміти користуватися різноманітними інформаційними джерелами.

Не можливо заперечити той факт, що на формування досліджуваного феномена впливають досягнення у сфері інформатики, кібернетики, бібліотекознавства. Тож, інформаційна культура є явищем складним, багатоаспектним і різноплановим.

На думку Н.Баловсяк, інформаційна культура головним чином асоціюється або з техніко-технологічними аспектами процесу інформатизації, оволодінням навичок роботи з персональним комп'ютером, або з засвоєнням правил використання довідково-бібліографічного апарату бібліотеки, алгоритмом пошуку у традиційних та електронних каталогах [3].

Також важливо звернутися до праць Р.Гуревича, який підкреслює, що рівень інформаційної культури особистості визначається не тільки кількістю засвоєних знань і набутих умінь у сфері інформаційних процесів та комп'ютерних дисциплін, але також здатністю існувати в інформаційному суспільстві, для якого характерними є новизна й швидкоплинність [4].

У межах нашої роботи не можливо обійти увагою й дисертаційне дослідження Г.Павленка «Інформаційна культура соціальних суб'єктів як фактор удосконалення управління суспільством», у якому автор розуміє зазначений феномен як сукупність принципів і реальних механізмів отримання, аналізу, обробки й поширення інформації, що забезпечують позитивну взаємодію етнічних та національних культур, а у вузькому сенсі – як органічний синтез його складників: оптимальних засобів маніпулювання її знаками, даними, інформацією та її надання користувачеві; механізм вдосконалення технічного середовища, збереження та передачі інформації; системи навчання, підготовки людини до ефективної праці з інформацією [4].

Аналіз вищезазначених джерел дає можливість стверджувати, що інформаційну культуру в цілому можливо охарактеризувати як основу базової культури, оскільки вона регулює будь-яку інформаційну взаємодію, як-от: у сфері комунікативної культури, культурі інформаційного пошуку, пізнавальної та наукової діяльності.

Отже, становлення дослідницької культури не може бути успішним без ґрунтовного формування інформаційної культури, що є її ключовим елементом; у значній мірі полегшує роботу з інформаційними джерелами; сприяє більш швидкій та продуктивній обробці інформації, а також правильній передачі даних.

Перспективи дослідження ми вбачаємо у більш детальному вивченні інформаційної культури особистості, а також у розробці методики формування інформаційної культури як провідного елементу дослідницької культури майбутніх філологів.

1. Програма ЮНЕСКО «Информация для всех» [Електронний ресурс]. – 02.07.2013. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/law/00_uiv.html
2. Куянцева Л.М. «Мы живем в XXI веке, а это значит, что мы живем в информационном обществе» [Електронний ресурс]. – 17.06.2013. – Режим доступу: http://infdeyatchel.narod.ru/inf_ob.htm
3. Баловсяк Н. Историко-педагогичний аналіз виникнення поняття «інформаційна компетентність» // Динаміка наукових досліджень – 2004: Тези доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції. – Дніпропетровськ, 2004. – Том 25.
4. Гуревич Р. Формування інформаційної культури майбутнього фахівця // Педагогіка і психологія професійної освіти: результати досліджень. – К., 2003.
5. Павленко Г. Інформаційна культура соціальних суб'єктів як фактор удосконалення управління суспільством: автореф. дис. ...канд. наук: 09.00.03 «Психологія праці, інженерна психологія», 2009.